

AZ ARANYSTANDARD VISSZATÉRÉSE*

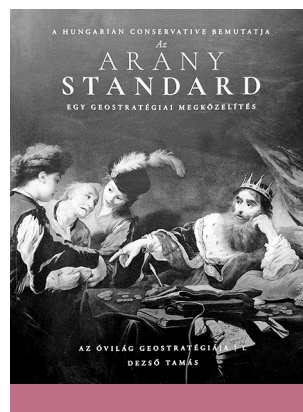
DEZSŐ TAMÁS

Az aranyat a világ minden országában, minden területén ismerik, elismerik, általános az értékállóságával szembeni közbizalom. Ehhez az évezredes közbizalomhoz nem kell állami vagy nemzetközi garancia, mint akármelyik pénzrendszerhez. Az aranyat továbbá az átlagemberek szintjén aligha lehet szankcionálni. Az arany, ami bizonyos szempontból a nyomtatott/vert pénz alternatívája, épp ezért élt túl a belé vetett mély bizalom segítségével minden gazdasági és pénzügyi válságot, amely azóta keletkezett, amióta a fizetőeszközöket elszakították az aranystandardtól.

ELMÉLETI BEVEZETÉS

Az elmúlt évtizedben két diagnosztikus jelenségre lehettünk figyelmesek. Az egyik az arany árának a 2008-as pénzügyi világválságot követő fokozatos emelkedése, majd meglódulása, aztán pedig szárnyalása, a másik, ritmusában és valószínűleg logikájában is szinte teljesen párhuzamos folyamat pedig az, hogy a világ globális Nyugaton kívüli központi bankjai, illetve a globális Nyugaton belül Lengyelország és Magyarország, illetve kisebb mértékben Csehország központi bankjai nagy volumenű és gyors ütemű aranyfelvásárlásba kezdtek, hogy az összes tartalékukon belül megnöveljék az arany mennyiségét és arányát.

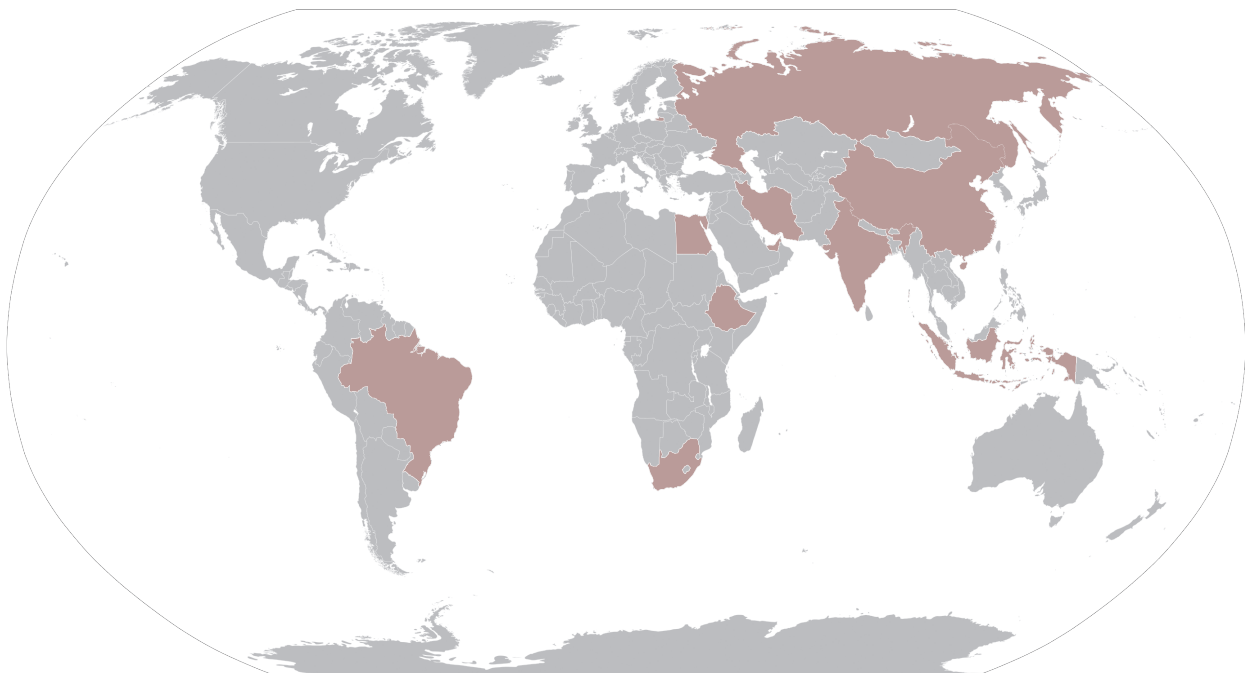
Az elmúlt időszakban számos tanulmány született az arany drámai értékrobbanásáról és annak globális monetáris, de legalábbis a központi banki tartalékképző jelentősége területén megfigyelhető felértékelődéséről, illetve a központi banki aranyvásárlás felfutásáról.¹ Ezeknek a tanulmányoknak azonban fontos jellegzetessége, hogy azon szereplők tollából származnak, amelyek piaci szerepükből adódóan még mindig egy globális nyitott aranypiacban gondolkodnak, ahol minden szereplő (elsősorban a központi bankok) még viszonylag szabadon vásárolhatnak befektetési (reserve) aranyat, hogy azzal gazdaságuk és monetáris politikájuk stabilitását növeljék. Hogy ez az állapot meddig áll fenn, és az arany globális piaca meddig lesz még nyitott, nem tudjuk. Hogy lesz-e olyan korszak, amikor az egyes országok és központi bankjaik elkezdik a piacról kivonni az aranyat, hogy központi banki aranytartalékként felhalmozzák, s megtámasszák vele a monetáris politikájukat, nem tudjuk biztosan, de nem zárható ki. Ha ennek következtében csökken a más felhasználási körök (pl. ékszeripar) számára elérhető frissen kibányászott és/vagy

Dezső Tamás: *Az arany standard – Egy geostratégiai megközelítés* (2025)

* Részlet a szerző tavaly a Batthyány Lajos Alapítvány gondozásában megjelent *Az arany standard. Egy geostratégiai megközelítés* című könyvéből a 6–18. és a 106–108. oldalokról.

1 Willem MIDDELKOOP – David MARSH: *Gold and the New World Disorder. Consequences of Central Banking Shifts. 2025–26 Perspectives*. OMFIF, 2024. december 10.

A teljes jogú tagsággal rendelkező tíz BRICS-tag elhelyezkedése (Wikimedia Commons)

visszaforogatott szabad arany mennyisége a piacokon, az további, soha nem látott aranyár-emelkedéshez vezethet.

További kérdés, hogy az arany globális piacán az állami/intézményi szereplők miként tudják modellezni a magánemberek aranyhoz való viszonyát (befektetési arany, ékszer), aranyfelhalmozási attitűdjeit, amelyek az évezredek folyamán komoly és az átlagember gondolkodásában mélyen gyökerező, a piaci logikától akár teljes mértékben eltérő viselkedésmintákat eredményeznek. Az átlagember, a fogyasztó vajmi keveset ért a globális pénzügyi logika vagy akár a tőzsde szabályaiból, de az aranyról mindenkinek van véleménye és mindenki tudja, hogy talán a legjobb értékőrző, és attraktív szépségében esztétikai élményt is nyújthat. Amíg a világ évente kitermelt aranyának (évi 3206 vagy akár 3646 tonna) 44–46 százalékából (tehát 1,442–1,640 tonna aranyból) 121 928 310 000–138 670 200 000 amerikai dollár értékű ékszer készül, addig ennek a piaci szegmensnek az értékét és az érdekeit, illetve jövőbeli viselkedési normáit nem szabad alábecsülni. Ráadásul ezek az attitűdök, viselkedési/befektetési normák nehezen modellezhetők a globális banki monetáris algoritmusokkal, mivel rengeteg bennük a szubjektív elem, amelyeket nem feltétlenül befolyásolnak a globális monetáris trendek. Számos olyan ország van (például India), ahol a családi otthonban, esetleg banki széfben tartott arany a család vagyonának alapja. Ez elsősorban azokra az országokra érvényes megállapítás, amelyekben a kulturális hagyományokon túl a megtakarítási/befektetési piac kevésbé fejlett. Számos esetet ismerünk, amikor egy országban a bajban lévő költségvetést, pontosabban a nemzeti valuta árfolyamát azzal igyekeztek megtámasztani, hogy arra kérték a lakosságot, adja el a privát aranyát/ékszereit az államnak (Törökország).

Ráadásul elég globális pénzügyi piacokat uraló valutákkal (USD, EUR) szembeni, akár érzelmi alapú bizalmatlansági hullám ahhoz, hogy a világ azon részein, ahol a pénzügyi szolgáltatások nem annyira fejlettek, tömegesen elkezdhetnek azon gondolkodni, miként csökkentse a dollárnak való kitettségüket (*diversify away from USD*) és fektessék a pénzüket inkább aranyba. Egy ilyen bizalmatlansági hullámhoz hozzájárulhat a BRICS-világ azon törekvése, hogy a világkereskedelemben megingassa az USD vezető szerepét, és azt egy másik valutával váltsa fel. Hogy ennek az új valutának és a hozzá kapcsolódó nemzetközi pénzügyi rendszernek az alapjait milyen mértékben építheti aranyra, illetve aranytartalékokra, az a jövő egyik legfontosabb stratégiai kérdése lehet.

EGY LEHETSÉGES FORGATÓKÖNYV

A kiindulópont a világ polarizálódása és esetleges kettészakadása, két, érdekeiben ellentétes tömbre oszlása. A BRICS-kezdeményezés egészen addig inkább elméleti keret volt, amíg az orosz–ukrán háború kitörése utáni nyugati szankciós politika és a Kínával szembeni elszakadási törekvések hirtelen új megvilágításba nem helyezték azokat a globális folyamatokat, amelyek könnyen elvezethetnek egy bipoláris világ (globális Nyugat *versus* BRICS+18, vagy inkább a BRICS-világ) létrejöttéhez. Ebben a nagyon bonyolult egyensúlyokon nyugvó geopolitikai, világgazdasági rendszerben minden változtatás, minden hangsúlyeltolódás az egész rendszer egyensúlyára kihat, és így a BRICS-világ minden mozgása alapjaiban érinti a globális Nyugat, azon belül is az Európai Unió jövőjét.

Az arany azért kap kiemelt szerepet itt, azért lehet ennek a folyamatnak az esettanulmánya, mert jól látszik, hogy a 2008-as pénzügyi világválság, majd az orosz–ukrán háború kitörése után szinte azonnal reagált a pénzügyi világ bizonytalanságaira, és mint menedékeszköznek (*flight-to-quality* hatás) az ára újabb és újabb szárnyalásba kezdett.² Ez a szárnyalás eléggé diagnosztikus volt ahhoz, hogy az arany szerepének újraértelmezéséről, esetleges rehabilitációjáról új elméletek és megfontolások lássanak napvilágot. Ezek az elméletek a következő témák köré csoportosulnak: 1) egy jövőbeli aranystandard újbóli bevezetésének lehetősége, 2) a központi banki aranytartalékok szerepének és növelésének jelentősége, 3) az aranyalapú digitális valuták (elsősorban központi banki digitális valuták [*central bank digital currency*, CBDC]) bevezetésének elméleti lehetőségei.

Jelen tanulmány tehát az amerikai dollár és a SWIFT-rendszer (és sok egyéb más, hozzájuk kapcsolódó elem) globális hegemoniáját megtörni vagy esetleg megszüntetni szándékozó BRICS-világ és a hegemoniát megőrizni szándékozó globális Nyugat közötti viszonyrendszer jövőjének egy speciális met-szetét, azt a kérdést vizsgálja, hogy az arany milyen szerepet játszhat a jövő monetáris rendszerének átalakulásában – akár jelen szerepének szerves fejlődése, akár a BRICS-világ új devizájának bevezetése is motiválja.

Tegyük hozzá: az arany árnövekedése – bármilyen monetáris beavatkozás nélkül – megnöveli a központi banki tartalék összegét (amennyiben piaci értéken könyvelik), és az aranyak az összes tartalékon (Forex + arany) belüli arányát, amely mutatónak akarva-akaratlanul szerepe lehet egy esetleges aranystandard jövőbeli bevezetésében. Ha valaki a jövőben valamilyen módon aranystandardhoz köti majd a nemzeti valutáját, az alaposan megbolygathatja a nemzetközi pénzügyi piacokat és a valutaárfolyamokat.

Változó világunkban tehát, a geopolitikai erőviszonyok lényegi változásával, a globális Nyugatnak, azon belül Európának és az Európai Uniónak, azaz a mi világunknak kihívásokkal kell szembenéznie. A következőkben soroljuk fel azokat a tényeket, lehetőségeket és kihívásokat, amelyekre – ha tetszik, ha nem – a globális Nyugatnak stratégiai válaszokat kell adnia. Kérdés, hogy az Európai Unió ideológiavezérelt gazdaság- és szankciós politikája mennyire versenyképes a nem nyugati és jobbra pragmatikus, geostratégiai elvekre épülő versenypolitikával. Tudja-e a globális Nyugat tartani a lépést a BRICS-világ gyorsabb fejlődési ütemével, vagy fokozatosan lemarad, és elveszti globális vezető szerepét. A BRICS robbanásszerű fejlődése kapcsán felvetődött például az amerikai dollár világkereskedelemben betöltött vezető szerepének megszüntetése, egy másik, BRICS-valutával történő felváltása, illetve hogy ennek az új valutának az alapja részben az arany lehet. A kiindulópontunk legfontosabb elemei a következők.

A G7-ek és tágabb értelemben véve a globális Nyugat kihívója a 2009/2010-ben öt országgal (Oroszország, Kína, India, Dél-Afrika és Brazília) induló BRICS, amely 2024. január elsejétől további 4+1 taggal bővült (Irán, Egyesült

**felvetődik az
aranystandard
jövőbeli bevezetése**

2 Lásd bővebben: Dirk G. BAUR – Lee A. SMALES: *Gold and Geopolitical Risk*. 2018. <<https://ssrn.com/abstract=3109136>>

1. ábra: a BRICS-országok bővítési ütemei

2009	2010	2024	2025	Partnerországok
Oroszország	Dél-Afrika	Irán	Indonézia	Algéria
Kína		Egyesült Arab Emírségek		Belarusz
India		Egyiptom		Bolívia
Brazília		Etiópia		Indonézia
		Szaúd-Arábia – még függő		Kuba
				Kazahsztán
				Malajzia
				Nigéria
				Thaiföld
				Törökország
				Uganda
				Üzbegisztán
				Vietnam

Arab Emírátságok, Egyiptom és Etiópia, míg Szaúd-Arábia nem adott hivatalos választ a meghívásra, de jelen van minden rendezvényen). A 2024. október 22–24. közötti XVI. BRICS csúcstalálkozón, az oroszországi Kazanyban további 13 társult tag felvételéről döntöttek (1. ábra). Ezenkívül több tucat ország jelezte csatlakozási szándékát vagy képviseltette magát a kazanyi csúcstalálkozón. Immáron ezek az országok termelik a világ GDP-jének 44,56 százalékát, míg a G7-ek csak 29,93-at, az EU maga pedig csak mindössze 13,56 százalékot (2. ábra). Továbbá amíg a BRICS+18 a világ népességének már 58,14 százalékát adja, addig a G7-ek 8,22, az EU (átfedésben a G7-ekkel) pedig mindössze 5,59 százalékát (3. ábra). A globális Nyugaton kívüli világot fokozatosan, lépésről lépésre magához vonzó BRICS-világ, amelyet éppen ezért szokás globális Délnek is nevezni, már mindkét mutatóban így is komoly erőfölényben van. Tömegvonzása azonban tovább alakíthatja a globális demográfiai, kereskedelmi-gazdasági és vele együtt a politikai egyensúlyt.³

alternatív
kereskedelmi
világrend

A BRICS+18 rendszer több ízben is bejelentette, hogy a dollár világkereskedelemben betöltött, a globális Nyugat hegemoniáját fenntartani hivatott monopóliumát megtörendő új általános értékmérő bevezetésével vagy az ahhoz vezető út kikövezésével áthangolja a világkereskedelmet egy olyan rendszerre, amelynek már a BRICS-világ tagjai lesznek a haszonélvezői. Aztán alapító tagjuk, Oroszország kizárása a SWIFT-rendszerből intő jelként még égetőbbé tette a BRICS-világ számára, hogy egy új, attól független nemzetközi utalási és elszámolási rendszert hozzanak létre (*BRICS Cross-Border Payment Initiative*, BCBPI), de egyben megreformálják a nemzetközi pénzügyi rendszert is. A cél a nyugati hegemonia megtörése, a BRICS-világ ezen a téren is megfigyelhető kiszolgáltatottságának csökkentése, vagy e kiszolgáltatottságnak a teljes elszakadás, egy alternatív kereskedelmi világrend létrehozása árán való megszüntetése.

3 Vö. Marc JÜTTEN – Dorothee FALKENBERG: *Expansion of BRICS. A quest for greater global influence?* <[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)760368](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)760368)>.

2. ábra: a G7-ek, az Európai Unió és a BRICS-világ részesedése a világ GDP-jéből

G7		EU				BRICS+	
% (világ)		% (világ)				% (világ)	
Egyesült Államok	15,42	Ausztria	0,36	Lettország	0,04	Brazília	2,35
Egyesült Királyság	2,22	Belgium	0,44	Litvánia	0,08	Dél-Afrika	0,57
Franciaország	2,21	Bulgária	0,12	Luxemburg	0,05	India	7,51
Japán	3,72	Ciprus	0,03	Magyarország	0,24	Kína	18,82
Kanada	1,36	Csehország	0,31	Málta	0,02	Oroszország	2,89
Németország	3,17	Dánia	0,25	Németország	3,17		32,17
Olaszország	1,83	Észtország	0,04	Olaszország	1,83	Egyesült Arab Emírségek	0,51
		Finnország	0,19	Portugália	0,27	Egyiptom	1,03
		Franciaország	2,21	Románia	0,45	Etiópia	0,23
		Görögország	0,24	Spanyolország	1,38	Irán	0,99
		Hollandia	0,74	Svédország	0,41	Szaúd-Arábia	1,29
		Horvátország	0,09	Szlovákia	0,13	Indonézia	2,44
		Írország	0,41	Szlovénia	0,06		5,98
		Lengyelország	0,98			Algéria	0,42
						Belarusz	0,15
						Bolívia	0,07
						Indonézia	2,44
						Kuba	
						Kazahsztán	0,43
						Malajzia	0,71
						Nigéria	0,77
						Thaiföld	0,91
						Törökország	1,77
						Uganda	0,09
						Üzbegisztán	0,23
						Vietnam	0,86
							8,85
29,93 %		13,56 %				44,56 %	

3. ábra: a G7-ek, az Európai Unió és a BRICS-világ népessége (milliókban megadva)

G7		EU				BRICS+	
% (világ)		% (világ)				% (világ)	
Egyesült Államok	345,427	Ausztria	9,121	Lettország	1,872	Brazília	211,999
Egyesült Királyság	69,138	Belgium	11,739	Litvánia	2,859	Dél-Afrika	64,007
Franciaország	66,549	Bulgária	6,758	Luxemburg	0,673	India	1450,936
Japán	123,753	Ciprus	1,358	Magyarország	9,676	Kína	1419,321
Kanada	39,742	Csehország	10,736	Málta	0,540	Oroszország	144,820
Németország	84,552	Dánia	5,977	Németország	84,552		3291,083
Olaszország	59,343	Észtország	1,361	Olaszország	59,343	Egyesült Arab Emírségek	11,027
	788,504	Finnország	5,617	Portugália	10,425	Egyiptom	116,538
		Franciaország	66,549	Románia	19,015	Etiópia	132,060
		Görögország	10,048	Spanyolország	47,911	Irán	91,568
		Hollandia	18,229	Svédország	10,607	Szaúd-Arábia	33,963
		Horvátország	3,875	Szlovákia	5,507		385,156
		Írország	4,503	Szlovénia	2,119	+13	998,089
		Lengyelország	38,539		449,509		4674,328
9,66 %		5,50 %				57,27 %	

Amíg a két rendszer (USD-alapú világkereskedelem és a SWIFT-rendszer) leváltása 2009/2010 óta rendre visszatérő kérdés volt a BRICS-országok kommunikációjában, addig Oroszország kizárása a SWIFT-rendszerből és a 428,3 milliárd dollárnyi devizatartalék jelentős részének, ha nem az egészének zárolása gyökeresen új helyzetet teremtett, amely jelentősen felgyorsíthatja a folyamatot, hiszen itt már nem egy elméleti konstrukcióról, hanem egy közvetlen gyakorlati probléma megoldásáról folyik a gondolkodás. Ráadásul amíg ez a kérdés 2009/2010-től egészen 2022-ig elsősorban gazdaságelméleti és technikai természetű volt, amelyről közös szakmai gondolkodás folyt (miként lehetne az amerikai dollár hegemoniáját úgy megtörni, hogy abból a BRICS-országoknak több haszna, mint vesztesége legyen, és mindezt miként lehetne technikailag megvalósítani), addig az orosz–ukrán háború és Oroszország szankcionálása után a probléma már konkrét politikai kérdéssé vált. Arról nem is beszélve, hogy a SWIFT-rendszerből való kizárás és a dollárban tartott devizatartaléktól – szankciók keretei közötti való – megfosztás sok ország, különösen a globális Nyugaton kívüliek számára valós veszélyforrássá vált, amelyre a megoldást előre kell keresni. Ezek az országok úgy érezhetik, hogy kiszolgáltatottak ezeknek a rendszereknek, és ideológiai/politikai/geostratégiai okokból kizárhatják őket ebből a vérkeringésből, sőt zárolhatják devizatartalékaikat, megfosztva őket a pénzügyi stabilitásuk egyik fontos elemétől. Ezen országok könnyen arra a következtetésre juthatnak, hogy a megoldás a dollár helyett valamely más, nem a globális Nyugat kezében lévő valuta, akár egy új, a BRICS-világ országaiban általánosan elfogadott és ezen országok bizalmát élvező általános fizetőeszköz létrehozása lehet.

A változás nem csak szimbolikus, hiszen a globális Nyugat gazdasági hegemoniájának megszüntetését, a globális politikai és gazdasági egyensúlyok és erőviszonyok átrendezését jelenthetné. Sokan nem hisznek egy ilyen forgatókönyvben, de az Egyesült Államok elnöke, Donald Trump azért jelezte, hogy minden ilyen, a dollár hegemoniáját megkérdőjelezni vagy *ad absurdum* megszüntetni hivatott kísérlet a BRICS-országokkal szemben bevezetendő 100 százalékos büntetővámot vonna maga után.

Fontos kérdés, hogy a BRICS-világ országai és a globális Nyugaton kívüli világ további szereplői ezeknek a globális rendszereknek (még egyszer: USD + SWIFT) való kiszolgáltatottságot a stratégiai tervezésben veszélyforrásnak tekintik-e, és törekszenek-e az ebből fakadó kockázatok minimalizálására. Ez szintén az ezektől a rendszerektől való elszakadást és alternatív, ilyen szintű és a globális Nyugatnak való kiszolgáltatottságot magában nem hordozó rendszereknek a létrehozását, illetve azokhoz való csatlakozást jelenti. Ám a két rendszerből való esetleges kizárás további nyugati pozícióvesztéssel is járhat, hiszen ezen a két felületen – bankrendszerén és informatikai rendszerén – keresztül végső soron az USA és közvetve a globális Nyugat direkt monitorozhatja a világ többi részének kereskedelmét, amely nyilvánvaló stratégiai előnyt jelent. Ha kizárunk ezekből a rendszerekből bizonyos országokat, akkor azok alternatív rendszerek kiépítésében vagy azokhoz való csatlakozásban láthatják a jövőt. Akárhogy is legyen, az USA-nak és a globális Nyugatnak csökkenhet, majd elveszhet az az előnye, amely más országok kereskedelmének és banki tevékenységének ezeken a rendszerek keresztüli nyomon követéséből ered. Ezek után ezt a stratégiai információt más forrásból kell begyűjteni.

Fő megállapításunk úgy hangzik, hogy a BRICS-világ új általános értékmérőjének (egyik) alapja az arany lehet. Kérdés, hogy ez az új értékmérő egy hagyományos valutakosár vagy pedig egy (részben) aranyalapú digitális pénz lesz-e? Aztán felmerül az is, hogy megvalósítható-e a (legalább részben) aranyalapú digitális pénz? Vagy az, hogy megvalósítható-e a (legalább részben) aranyalapú központi banki digitális pénz? Aztán ott van az is, hogy amennyiben a világ még kitermelhető aranykészletei valóban végesek, akkor vajon az arany eljátszhatja-e az új pénzrendszerek mögötti erő szerepét?

Ha megvalósul a két, egymástól független kereskedelmi világrend (BRICS-világ kontra globális Nyugat), annak két egymástól független, sőt egymással rivalizáló pénz- és bankközi utalási és elszámolási rendszerével, a két rendszer közötti kapcsolat legkézenfekvőbb átszámítási alapja jó eséllyel az arany lehet. Így a két rendszer aranyban, pontosabban (központi banki) aranykészletekben mérhető súlya fejezheti majd ki az egyes szereplők erőben egymáshoz való viszonyát. Betöltheti-e ezt a közvetítő vagy az aranyhoz hasonlóan a két (kereskedelmi) világrend fölötti általános értékmérő szerepet a kriptovaluta, amely mögött még nincs annyi bizalmi tőke, mint a fizikai arany mögött, és kétséges lehet a sorsa, amennyiben a mostani kriptovaluta-rendszerek nem ragadnak-e be a globális Nyugat világrendjének keretei közé. Konkrétan tehát az a kérdés, hogy a BRICS-világ magáénak érzi-e ezt a rendszert, és az aranyhoz hasonlóan elfogadja a közös nevező szerepét, vagy ebben a szegmensben is létrehozza-e elszakadáspárti, önálló kriptovaluta-rendszereit. Kérdés, hogy a kriptovalutavilágban egy globális rendszeren belül folyik-e majd a rivalizálás, vagy két párhuzamos, egymástól részben vagy egészben független rendszer fog-e versengeni.

Amennyiben a (nyugati) kriptovaluta-rendszerek jövője ebből a szempontból bizonytalan, az az arany mint egyedüli, a rivalizáló rendszerek felett álló általános értékmérő elfogadottságát erősíti. A napjainkban érzékelhető világpolitikai bizonytalanság amúgy is erősíti az arany iránti keresletet, amely az elmúlt években történelmi magaslathoz repítette az árát. Az arany jelentősége mindezekről függetlenül is nő, és a központi bankok részéről egyre erősödik a kereslet az elérhető arany iránt, amely tartósan magasán tarthatja az árakat. Amennyiben az arany betölti a fentiekben vázolt szerepet, az tovább erősíti az iránta megnyilvánuló keresletet, amivel a jelentősége még tovább fog nőni, ami pedig emeli az árfolyamát stb. A kérdés az lesz, hogy a központi bankok mikor kezdik el még nagyobb mértékben kivonni az aranyat a piacokról, hogy stratégiai aranykészleteiket tovább növeljék, különösen úgy, hogy a piacról való

kivonás aranyár-emelkedést generál, így az aranyban őrzött tartalék értéke devizában számítva folyamatosan nőni fog, tehát hozamot realizál. Ez a fejlemény annak ellenére is bekövetkezhet, hogy tudjuk, a kanonikus monetáris logika szerint egy központi banki tartalékegyüttesben a Forexnek és az arany-nak van egy ideáltipikus aránya.

További megválaszolandó kérdés, hogy a két nagy konglomerátum között rekedt országoknak lehet-e harmadikutas politikája, vagy igazodniuk kell valamelyik nagy rendszer elvárásaihoz (politikailag, gazdaságilag és legfőképpen technikailag: konkrétan, hogy melyik pénzügyi és transzferrendszert használják). Az, hogy egy ország például melyik tranzakciós rendszert használja, eldöntheti, hogy melyik világrendhez tartozik. Nem biztos, hogy létezik majd egy semleges rendszer. Mivel ennek a harmadik világnak vagy a globális Dél eddig még nem tagozódott országainak nincs és nem is lehet magállama, amely harmadikutas erővé szervezi őket, van rá esély, hogy valamelyik nagy rendszer tömegvonzása magához húzza őket, megvalósítva a bipolaritás egy magasabb fokát.

Végezetül a legfontosabb kérdés, hogy a BRICS-világ a hagyományos nyugati hegemonia megszüntetését, a dollár leváltását, a SWIFT-rendszer alternatívájának létrehozását, illetve minden monetáris, pénzügyi, gazdasági és kereskedelmi változtatást még a mostani szabályrendszer keretei között, a mostani nemzetközi szabályrendszerek és elvek *status quo*jának fenntartásával vagy azok meghaladásával és új szabályok felállításával szándékozik-e végrehajtani. Stratégiai érdeke lehet, hogy ezt a saját szabályai szerint, a számára kedvező feltételrendszerek keretei között játssza le.

KÉT VILÁG

A globális Nyugatnak, a jövő pénzügyi rendszereire vonatkozó elképzelései, tervei és törekvései csak a mostani, poszt-Bretton Woods-i, „kanonikus” – azaz az arany szerepének és helyének a monetáris logikában most meglévő percepciója szerinti – keretrendszerben, a játék mostani szabályai szerint mozognak, és talán nem nyitottak eléggé a korábbi, nemesfémalapú logikára, nincs B tervük egy posztkanonikus (az aranyat valamilyen módon magába foglaló, az arannak hangsúlyos, ha nem rögtön meghatározó szerepet szánó) logikára. A posztkanonikus hibrid (digitális pénz és különösen a CBDC ötvözése az arannyal) világra és pénzügyi rendszerekre már vannak elméleti kísérletek.⁴

A másik oldalon a kérdés az, hogy a BRICS-világ országai a hagyományos piaci szabályok szerint játszá-e majd a játékot, vagy unortodox módszerekkel akarják megszüntetni a nyugati dominanciát és létrehozni a saját, alternatív valóságukat. A hadelméletben is alapvető elv, hogy mindkét fél olyan körülmények között, olyan terepen és olyan feltételrendszerek mellett szeretné megvívni a küzdelmet, amely neki kedvez és minimalizálja a másik fél valamely területen megnyilvánuló esetleges erőfölényét. Nem biztos tehát, hogy ezt a jövőbeli sakkjátszmát a mostani, a kanonikus hagyományra épülő kötött szabályok alkotta keretek között fogjuk megvívni – akármennyire is valószínűtlen ez a felvetés. Nem tudjuk, hogy Kr. e. 218-ban Rómában a Szenátus tagjai elhitették-e, mekkora esélyt adtak annak, hogy Hannibál át fogja hajtani az elefántjait az Alpok hágóin, és legyőzi a római seregeket, vagy az volt az egyértelmű vélemény, hogy ez kizárt, ez lehetetlen, ez kivitelezhetetlen, ez szembemegy minden józan és megfontolt várakozással, és ez egyszerűen nem történhet meg. De megtörtént, és ez a feje tetejére állította a korábbi *status quo*t.

A (geo)stratégiai tervezés során, amennyiben úgy tűnik, hogy egy unortodox, az eddigi kanonikus szabályokat megváltoztató, kigyengítő, vagy éppen megkerülő forgatókönyvnek akár csak 5 százaléknyi esélye is van, az már kezelendő kockázat, amelynek figyelmen kívül hagyása komoly meglepetést és

⁴ Jesús FERNÁNDEZ-VILLAYERDE – Daniel L. SANCHES: *A Model of the Gold Standard*. Working Papers, Research Department, Federal Reserve Bank, 2022. és Jesús FERNÁNDEZ-VILLAYERDE – Daniel L. SANCHES: *Price-Level Determination Under the Gold Standard*. Working Papers, Research Department, Federal Reserve Bank, 2024.

problémákat okozhat. Ezért minden, még a kanonikus keretrendszerben legvalószínűtlenebbnek is tűnő forgatókönyvre is fel kell készülnünk. Egy ilyen felkészülés, hogy elébe menjünk a dolgoknak, akár egy hosszabb, középtávú folyamat is lehet, amely követi a környezet fokozatos átalakulását.

A BRICS ARANYKORA

Elképzelhető, hogy a geopolitikai, világkereskedelmi/gazdasági szempontból labilis, változó világban, ahol nyomon követhető súlyponteltolódások készítenek stratégiai tervezésre a globális szereplőket, szükség lesz egy stabil, univerzálisan elfogadott, a nemzeti valuták fölött és között is kapcsolatot teremteni képes fizetési egységre, amely az arany lehet. Ezt leghamarabb a BRICS-világ országai azonosították, akik lélekszámban és GDP-ben messze megelőzik a globális Nyugat országait, de nemzeti valutáik mégis alulreprezentáltak a világkereskedelemben, amely 83 százalékanak elszámolása amerikai dollárban történik. A BRICS-országok számára egy aranyalapú digitális pénz lehet a megoldás, amelynek ki kell küszöbölnie a nemzeti valutáikban való, rendszeren belüli kereskedelem minden hátrányát. Tehát jó esély van rá, hogy a BRICS-gondolkodás egyik alapja nem a sokszínű nemzeti valutakavalkádon belüli rendteremtés, esetleg valamely vezető BRICS-valuta felemelése a rendszeren belüli általános értékmérő státuszba, amelyet a többi országnak is el kell fogadnia. Hanem sokkal inkább egy olyan új rendszer kialakítása, amelyet minden BRICS-ország el tud fogadni.

Ehhez a következők szükségesek. Az új, aranyalapú digitális valuta alapelveinek kidolgozása, amelyet minden BRICS-országnak el kell fogadnia. Ezen a rendszeren belül kell minden BRICS-ország valutájának értékét az aranyalapú digitális BRICS-pénzhez viszonyítani, megteremtve az új elszámolási egyensúlyt. Ez a BRICS-világon kívüli országokra is nyitott, számukra is elfogadható, sőt vonzó kell hogy legyen. Aztán kell hozzá a SWIFT-rendszert legalább a BRICS-világon belül felváltani hivatott átutalási rendszer. De még jobb, ha ez az aranyalapú digitális valuta a központi bankok által létrehozott központi banki digitális valutarendszer keretei között működik, ahol a központi/nemzeti bankok és azok aranytartalékai szavatolják a rendszer stabilitását.

Egy ilyen digitális (központi banki) valutának, valutarendszernek komoly előnyei is lehetnek amellet, hogy leváltja az amerikai dollárt. Ha ezzel tranzakciónként csak 1-2 százalékot spórolnak a szereplők, az is hatalmas összegre rúghat, ráadásul más hatalmak monetáris rendszereken keresztüli politikai nyomásgyakorlásának sem lehet eszköze, és a korábbi rendszerektől való részleges vagy teljes függetlenségében új ívet húzhat a globális pénzügyi világban. Ez a sokak által felvetett (és a BRICS stratégiai tervezőasztalain minden biztonnyal kiterített) forgatókönyv beleillik abba a felvetésbe, hogy a meglévő egyensúlyok átalakításához unortodox módszerekre, új szabályok bevezetésére, olyan új küzdőtér kialakítására lesz szükség, ahol a feltörekvő BRICS-világ kompenzálni tudja a globális Nyugat erőfölényét, és számára kedvezőbb feltételek mellett tudja folytatni vagy újrakezdeni a globális sakkjátszmát. ■

visszatérés ””
a korábbi,
aranyalapú logikára